

Grau de Psicologia

Guia SORTIDES PROFESSIONALS

Sortides professionals del Grau de Psicologia: **Psicologia Clínica i de la Salut**

1. Definició de la Psicologia clínica i de la salut

2. Àrees d'intervenció de la Psicologia clínica i de la salut

3. Funcions del/a psicòleg/a clínic i de la salut

4. Sortides professionals dins la Psicologia clínica i de la salut

5. Tipus d'organitzacions on pot treballar un/a psicòleg/a clínic i de la salut

6. Formes d'accés: oposicions, procés de selecció, autocandidatura, etc...

7. Recursos i fonts: on trobar més informació i fonts emprades

1. Definició de la Psicologia clínica i de la salut

Aquesta és una professió que es desenvolupa vertiginosament i que aconsegueix, de forma creixent, cada vegada més competències i espais de treball dins del camp de la salut; això provoca un reconeixement públic i interprofessional cada vegada més important, sense deixar de tenir en compte que és un coneixement científic i social en perpetu moviment i desenvolupament. Aquest panorama de continu creixement de la Psicologia Clínica i de la Salut ha tingut com a determinant el canvi que en les últimes dècades ha experimentat el concepte de salut. La vella dicotomia de salut física / salut mental s'ha superat amb el reconeixement del component bio-psico-social de la malaltia, dissolent-se els seus límits en conèixer-se, cada vegada amb major exactitud, la interdependència entre la conducta o psique i el cos. Una altra important conseqüència ha estat la creixent importància de la intervenció psicològica en la prevenció dels trastorns en la gènesi dels quals els aspectes cognitius, afectius i conductuals constitueixen factors desencadenants i/o moduladors fonamentals.

A conseqüència d'això, a l'Estat Espanyol actualment el 30% dels psicòlegs col·legiats que treballen en algun camp de la psicologia es dediquen en concret a la Psicologia Clínica i de la Salut com a activitat principal.

La Psicologia Clínica i de la Salut és la disciplina o el camp d'especialització de la Psicologia que aplica els principis, les tècniques i els coneixements científics desenvolupats per aquesta per avaluar, diagnosticar, explicar, tractar, modificar i prevenir les anomalies o els trastorns mentals o qualsevol altre comportament rellevant per als processos de la salut i malaltia, en els diferents i variats contextos en què aquests puguin tenir lloc.

En parlar de disciplina especialitzada esdevé imprescindible que els experts que la practiquen siguin psicòlegs i psicòlogues amb una formació complementària, d'acord amb l'ordenament legal que actualment estigui vigent al nostre país.

Aquesta especialització integra dos camps:

- La Psicologia Clínica, dedicada als trastorns clàssicament considerats com a clínics o mentals.
- La Psicologia de la Salut, dedicada als fenòmens i problemes psicològics relacionats amb els problemes mèdics o de salut en general.

Aquest plantejament parteix d'una visió holística i integradora, que és la que actualment es manté al voltant de la salut i de la malaltia, com un tot integrat biològic, psicològic i social. Les denominades anomalies o trastorns mentals o del comportament s'entenen en un sentit ampli del terme, més enllà d'allò estrictament psicopatològic recollit en els manuals estandarditzats de classificació de trastorns mentals com són la CIE (OMS) o el DSM (APA). A més dels comportaments anòmals o alterats, la Psicologia Clínica i de la Salut estudia i pren en consideració, igualment, qualsevol altre tipus de comportament que sigui rellevant per als processos de salut i malaltia, sigui aquest normal o patològic, i referit tant a un individu com a un grup. També estudia i s'aplica, i cada vegada amb més intensitat als processos de salut-benestar per tal d'assegurar o restablir els mateixos en cas que s'hagin vist afectats.

D'altra banda, els principis, tècniques i instruments que la Psicologia Clínica i de la Salut aplica han de ser sòlids. Això significa que els coneixements en què es fonamenta han d'estar derivats científicament.

L'especialitat de la Psicologia Clínica i de la Salut pot exercir-se en molt diferents i variats contextos, en concordança amb la complexitat i varietat del comportament i de l'activitat humana, i no només en els serveis de Salut Mental o Hospitalaris, tal i com més endavant veurem.

2. Àrees d'intervenció de la Psicologia clínica i de la salut

L'àrea de dedicació prioritària i tradicional del psicòleg/a clínic/a i de la salut és el de la Salut Mental, i de fet s'estima que la prevalença anual de demandes fetes en aquesta àrea en la població espanyola és d'aproximadament un 10-20%. El tipus d'intervenció que es realitzi dependrà de la població sobre la qual s'hagi d'intervenir (infants, adults, ancians) així com del caràcter de la intervenció (preventiva, tractament o rehabilitació). També cal tenir en compte un seguit d'aspectes que esmentem a continuació.

a. El moment de la intervenció

Considerant l'estat de salut de les persones a les que es dirigeix la intervenció, es poden distingir tres nivells (Hernández, 2009)

- **Prevenció primària:** El seu objectiu és reduir la incidència de la malaltia; és a dir, l'aparició de nous casos, gràcies a la promoció de la salut (p.ex. reduir el consum de grasses per evitar problemes d'obesitat en la població). La intervenció en aquest primer moment se sol dur a terme a nivell comunitari, encara que també es dirigeix de vegades a col·lectius especials o grups específics d'alt risc.
- **Prevenció secundària:** El seu objectiu és reduir la prevalença intervenint en el curs de la malaltia mitjançant el diagnòstic i el tractament precoç (p. ex. pautes per reduir el consum de grasses en persones amb hipertensió). Es tracta doncs d'identificar els trastorns en un moment inicial (per evitar el seu agreujament) o fins i tot previ (quan es preveu la seva aparició imminent). Aquesta detecció precoç sol facilitar una intervenció primerenca i majors expectatives d'èxit.
- **Prevenció terciària:** El seu objectiu és reduir les seqüeles o conseqüències de la malaltia un cop s'ha desenvolupat (p.ex. tractament de l'obesitat). En el cas dels trastorns crònics també pot assenyalar-se com a objectiu el reduir o disminuir els efectes negatius d'aquests, a fi i efecte de millorar la qualitat de vida. La prevenció terciària assumeix, doncs, en gran mesura el concepte clàssic de rehabilitació.

b. El nivell d'anàlisi

La intervenció psicològica, en el camp clínic, ha estat tradicionalment vinculada amb la psicoteràpia individual. Sense obviar que aquesta és una modalitat molt habitual, existeixen també altres possibilitats de treball clínic. Una classificació podria ser la següent:

- Individual
- Grupal
- Família
- Comunitari
- Institucional

La combinació de diferents nivells de treball permet afrontar sovint de forma més efectiva els nous reptes en la intervenció en salut.

c. L'àmbit d'actuació

En l'àmbit públic, hi ha hagut des de fa uns 25 anys una progressiva incorporació de psicòlegs clínics i de la salut arran de la Llei General de Sanitat (14/86 del 25 d'Abril). La seva funció, tal i com queda reconeguda, és la d'un facultatiu especialista que treballa dins d'un equip multidisciplinari i es veu regulada per la formació especialitzada en Psicologia Clínica (via PIR), com després aprofundirem.

En l'àmbit privat, la Psicologia Clínica i de la Salut compta amb un major recorregut al nostre país. El deficient desenvolupament de la xarxa pública sanitària i la voluntat d'exercir l'activitat professional ha propiciat la creació i el manteniment de centres privats. En l'actualitat, el sector privat de la Psicologia Clínica i de la Salut té un gran dinamisme i diversitat, tant pel que fa a tamany dels centres i el nombre de professionals que hi treballen, com al grau d'especialització en una temàtica/problemàtica concreta.

d. El tipus de tractament

Els professionals de la Psicologia Clínica i de la Salut poden avaluar, diagnosticar i tractar de forma especialitzada, sols o en equip amb altres professionals de la salut, trastorns i patologies mentals com els que s'assenyalen a continuació:

- Trastorns del neurodesenvolupament
- Trastorns de l'aspectre de l'esquizofrènia i altres trastorns psicòtics
- Trastorn bipolar i trastorns relacionats
- Trastorns depressius
- Trastorns d'ansietat
- Trastorn obsessiu-compulsiu i trastorns relacionats
- Trastorns relacionats amb traumes i factors d'estrès
- Trastorns dissociatius
- Trastorns de símptomes somàtics i trastorns relacionats
- Trastorns de la conducta alimentària i de la ingesta de aliments
- Trastorns de l'excreció
- Trastorns del somni – vigília
- Disfuncions sexuals
- Disfòria de gènere
- Trastorns disruptius, del control de los impulsos i de la conducta
- Trastorns relacionats amb substàncies i trastorns addictius
- Trastorns neurocognitius
- Trastorns de la personalitat
- Trastorns parafílics
- Altres trastorns mentals i altres problemes que poden ser objecte d'atenció clínica.

Un segon gran àmbit de treball és el vinculat al camp de la salut. Aquesta àrea de treball de la Psicologia Clínica i de la Salut té a veure amb problemes derivats de la promoció i manteniment de la salut i amb la prevenció de la malaltia. Així, per

exemple, el/la psicòleg/a de la salut pot tenir un paper rellevant en el disseny, execució i avaluació de les campanyes preventives de les malalties cardiovasculars.

El professional en aquest camp s'ocupa dels diferents problemes o dificultats de caire psicològic associats al procés de malaltia, al llarg de les diferents fases (avaluació, diagnòstic, tractament, curació/cronificació i rehabilitació). D'aquesta manera, la Psicologia de la Salut pot ocupar-se de l'impacte psicològic del diagnòstic d'una malaltia greu, de l'impacte psicosocial de l'hospitalització, o de la preparació psicològica per a una cirurgia, per exemple.

Algunes de les temàtiques d'aquest camp d'intervenció en Psicologia de la Salut s'exposen a continuació, sense que aquesta llista sigui exhaustiva (Hernández, 2009):

- Els factors de risc de caràcter psicològic
- El diagnòstic de la malaltia i els tractaments mèdics
- La adherència al tractament, especialment en les malalties cròniques
- Les tècniques psicològiques com a tractament per a algunes malalties
- El procés d'ajust psicològic i social associats als canvis permanents produïts per la malaltia/lesió i d'adaptació al medi.
- La relació metge-pacient (comunicació, presa de decisions, compliment de prescripcions, etc.)

3. Funcions del/a psicòleg/a de la Psicologia clínica i de la salut

D'acord amb la guia professional elaborada pel Col·legi Oficial de Psicòlegs (1998), les funcions del Psicòleg es poden agrupar en les següents activitats: avaluació; diagnòstic; tractament i intervenció; consell, assessoria, consulta i enllaç; prevenció i promoció de la salut; recerca; ensenyament i supervisió; i direcció, administració i gestió. Vegem-les en més detalla a continuació.

1. Avaluació

Consisteix en la recollida i anàlisi d'informació relativa als repertoris conductuals, el funcionament cognitiu i l'estat emocional de les persones. L'avaluació pot ser individual o implicar a més d'una persona, com per exemple, una parella, una família o altres grups o col·lectius. Aquesta informació pot ser emprada per l'elaboració d'un perfil psicològic, el diagnòstic de problemes psicològics, l'elecció de tècniques d'intervenció i tractament, l'emissió d'un informe pericial, l'obtenció de dades complementàries a una avaluació prèvia, la selecció de participants potencials en un projecte de recerca, l'establiment d'una línia-base de conducta amb la qual comparar canvis postractament, i altres propòsits diversos.

En general, les tècniques, estratègies i procediments més usuals de recollida d'informació són:

- L'entrevista psicològica
- L'observació
- Les tècniques projectives
- Les tècniques subjectives
- Les tècniques objectives
- Els autoinformes
- Els tests psicomètrics

Sovint aquests procediments s'utilitzen en combinació, fent ús d'una aproximació multimètode i multiinformant.

2. Diagnòstic

Consisteix en la identificació del problema de la persona, grup o comunitat, de tipus comportamental, cognitiu, emocional i/o social. Aquest diagnòstic ha d'entendre's com el resultat del procés d'avaluació psicològica.

En l'exercici d'aquesta funció, el psicòleg clínic i de la salut haurà de prendre decisions, entre les quals cal destacar les següents: decidir si el problema és de la seva competència o no; decidir el grau de severitat o gravetat del mateix; emetre un diagnòstic, si escau; especificar el problema en termes operatius; o fer indicació del tractament, si s'escau.

3. Tractament i Intervenció

El tractament suposa un abordatge clínic de les alteracions o dificultats de les persones a fi i efecte de poder-les comprendre, alleugerir i resoldre. S'entén que tot tractament o intervenció suposa algun tipus de relació interpersonal i situació

social. Aquestes formes d'ajuda poden denominar-se psicoteràpia, modificació de conducta, teràpia cognitiva (o cognitiu-conductual), teràpia psicoanalítica, teràpia sistèmica, teràpia existencial (fenomenològica o humanística) o consell o assessorament psicològic, entre d'altres, depenent de l'orientació i preferència del clínic.

El tractament es pot dur a terme de forma individual, en parella o en grup, i ser conduït per un/a psicòleg/a o un equip de professionals que constitueixin l'equip. Els clients poden ser pacients externs o pacients internats (residents en una institució).

La durada del tractament és variable segons múltiples factors (motiu de consulta, tipus de dificultat/trastorn, adherència terapèutica, model teòric, etc.). En algunes orientacions teòriques el número de sessions es fixa d'entrada mentre que en d'altres no es defineix a priori i s'ajusta segons l'evolució. La durada més freqüent d'una sessió està entre mitja i una hora, però també pot variar segons les circumstàncies i la naturalesa de la teràpia. La intervenció terapèutica pot seguir un format més o menys estructurat, i incloure aplicacions fora de la clínica en contextos de la vida quotidiana.

Els objectius del tractament poden focalitzar-se en la solució d'un problema específic, o tractar aspectes més amplis i profunds de la personalitat plantejar-se a diversos nivells. Igualment, a més de l'interès per la comprensió i l'alleujament de la simptomatologia, l'actuació del psicòleg/a clínic/a pot incloure la prevenció de problemes mitjançant la intervenció en diferents contextos i ambients.

En alguns casos l'activitat del professional de la psicologia clínica i de la salut és entesa com una intervenció en un sentit més ampli. Això és així quan es posen en marxa un conjunt d'accions destinades a resoldre un problema o dificultat (prèviament identificada i analitzada) de forma indirecta. D'aquesta manera, modificar els fluxos d'informació en una sala mèdica per reduir els nivells d'ansietat dels malalts o realitzar una campanya de sensibilització per augmentar la participació d'una comunitat en programes de prevenció serien dos exemples d'intervencions psicològiques.

També es poden dissenyar i executar programes per tractar les alteracions o disfuncions derivades del procés d'emmalaltir o de la hospitalització. En aquest casos l'activitat professional inclou la identificació i avaluació d'aquells factors psicosocials que incideixen en la qualitat de l'atenció al pacient, el seu benestar o les contingències derivades de la pròpia malaltia.

4. Consell, Assessoria, Consulta i Enllaç

Es refereix aquí al consell expert que el/la psicòleg/a clínic i de la salut proporciona per a una varietat de problemes a petició d'alguna organització, incloent, en primer lloc, el contacte continu entre un/a psicòleg/a i la resta de professionals dins sistema sanitari. La intervenció del psicòleg, en aquest cas, és la d'un "consultor tècnic" i la seva tasca s'entén com una peça imprescindible en l'atenció integral al pacient.

Les organitzacions consultants poden ser molt diverses, a banda de la sanitària: des de metges i advocats en pràctica privada, fins a agències governamentals, entitats judicials i corporacions multinacionals, així com centres educatius i de rehabilitació, societats o associacions.

S'inclou en aquesta activitat de consulta el servei de supervisió –entesa com l'assessorament expert sobre un cas clínic que està sent objecte d'atenció professional– proporcionat a altres professionals de la psicologia que ho requereixin.

5. Prevenció i Promoció de la Salut

La promoció de la salut és un dels àmbits clàssics de la intervenció en salut. D'acord amb Hernández (2009), comprèn no solament les accions dirigides a enfortir les habilitats i capacitats dels individus, sinó també a modificar les condicions socials, ambientals i econòmiques a fi efecte de mitigar el seu impacte en la salut pública i individual. En aquest sentit, tant la promoció de la salut com la prevenció de les malalties tenen per objectiu un canvi en l'estil de vida de les persones per tal de capacitar-les per controlar els determinants de la salut, entre els quals es troben l'estil de vida i l'entorn, tant en l'àmbit físic com social.

La promoció de la salut té com a objectiu fonamental la adquisició i el manteniment dels comportaments saludables i, per tant, la millora de la qualitat de vida i el benestar. La intervenció a aquest nivell vetlla per instaurar o augmentar aquelles conductes que es relacionen positivament amb la salut. Un exemple d'intervenció seria la implementació d'un programa per al foment de l'exercici físic a les escoles.

D'altra banda, la prevenció de malalties fa referència a les intervencions que tenen per objectiu la reducció o l'eliminació d'aquells comportaments que es consideren de risc per al desenvolupament de la malaltia. Desenvolupar un projecte per al col·lectiu d'una empresa per tal que deixi de fumar seria un exemple d'intervenció a aquest nivell.

Per promocionar la salut i prevenir la malaltia al educar a la població sobre quins són els determinants de la salut, quines són les conductes saludables que cal potenciar i quins són els comportaments de risc que cal evitar o reduir, i posar a l'abast els recursos per tal que puguin modificar el seu comportament. En definitiva, és necessària una educació per a la salut.

6. Recerca

Les activitats de recerca del psicòleg/a clínic i de la salut principalment es porten a terme en els propis contextos aplicats i, sovint, com a part de les funcions professionals. Però també es realitzen en institucions i organitzacions diverses, centres de recerca o laboratoris, en funció de la naturalesa de l'estudi.

Les àrees de recerca per part del psicòleg clínic i de la salut inclouen una àmplia varietat de temes (la construcció i validació d'instruments d'avaluació psicològica, l'estudi de l'eficàcia de determinats tractaments psicològics, l'anàlisi dels factors emocionals associats al diagnòstic d'una determinada malaltia, etc.) i es realitzen en els diferents àmbits d'aplicació de la professió: contextos infantils, geriàtrics, hospitals o centres neuropsicològics, per citar alguns exemples.

Aquesta orientació a la recerca del professional de la psicologia clínic i de la salut té importància per diferents raons:

- 1.** Permet avaluar críticament la gran quantitat de recerques que es publiquen, i d'aquesta manera discriminar possibles noves aportacions (d'aquelles que no ho són) i determinar quins procediments d'avaluació i intervenció terapèutica són els més adequats.
- 2.** Permet avaluar l'efectivitat del propi treball, evitant pràctiques errònies i promovent una millor actuació professional.
- 3.** Permet el treball en equip en contextos mèdics (hospitalaris i centres de salut), possibilitant així la realització de recerques multidisciplinàries i de gran impacte i abast.

7. Ensenyament i Supervisió

L'activitat orientada a l'ensenyament i formació té diverses modalitats i finalitats. El/la psicòleg/a pot estar total o parcialment dedicat a l'ensenyament tant a nivell de grau com de postgrau, en àrees relacionades amb la personalitat, la psicopatologia, l'avaluació clínica i el psicodiagnòstic, les tècniques d'intervenció i tractament, la psicoteràpia, les intervencions comunitàries, el disseny de recerca, entre altres.

La supervisió d'un practicum (ja sigui de grau o de postgrau) és un tipus especial de docència/acompanyament en la qual el/la psicòleg/a clínic i de la salut aporta la seva experiència professional a la formació d'estudiants. El funcionament generalment és el següent: l'estudiant realitza les sessions d'avaluació/intervenció amb el client/pacient i es reuneix de tant en tant, entre sessions, amb el supervisor. El client/pacient és en tot cas coneixedor de la condició d'estudiant en pràctiques i de la responsabilitat del supervisor. Aquesta supervisió pot ser individual o en petits grups.

Una altra forma d'ensenyament o supervisió és l'ajuda prestada a estudiants i graduats que duen a terme una determinada recerca. La tasca del supervisor és àmplia i diversa i inclou, entre d'altres, el suport bibliogràfic i documental o l'assessorament metodològic.

Finalment, en algunes ocasions la formació va destinada a professionals aliens al camp de la Psicologia, com poden ser equips mèdics i d'infermeria, treballadors/es socials o professorat.

8. Direcció, Administració i Gestió

Aquest tipus de funció té a veure amb les tasques de col·laboració amb direcció i gerència. En aquest sentit, una primera funció és la de coordinació. Per complir amb la mateixa, el/la psicòleg/a actua com a expert en relacions humanes i interacció personal, en dinàmica de grups, i s'ofereix als equips de salut com a coordinador/a d'activitats i assessor/a en la solució de les possibles dificultats sorgides de la interacció. D'aquesta manera col·labora en la millora de la qualitat de la comunicació entre els diferents membres de l'equip, i entre els diferents equips, a fi d'optimitzar la qualitat assistencial dels serveis.

Aquesta funció de coordinació difereix de la funció de direcció d'un equip assistencial, encara que pot coincidir en una mateixa persona. Així mateix, la tasca de coordinació pot estendre's a altres unitats i serveis externs de la comunitat (coordinació externa).

Per altra banda, d'entre les tasques de direcció una de les responsabilitats que se'n deriven és la gestió dels recursos humans. En conseqüència, el/la psicòleg/a clínic/a i de la salut, en el compliment d'aquesta funció actuarà:

- Com a expert, en oferir assessorament als directors i caps de línia en assumptes que afecten a les relacions laborals.
- Com a auditor, avaluant i vetllant per l'acompliment en la implantació i el desenvolupament de les polítiques de personal, prèviament acordades pels òrgans corresponents.
- Com a dissenyador de programes per gestionar els recursos humans disponibles, adaptant mètodes i tecnologies als recursos efectius que es disposa.

Pel que fa a la qualitat de l'assistència, el/la professional en aquest àmbit s'encarrega de dissenyar actuacions que procurin que els sistemes d'atenció a la salut siguin de millor qualitat i més eficients, tant pel que fa a la infraestructura,

l'atenció, la comunicació i informació, la gestió dels serveis, la modernització de la sanitat o la formació dels professionals, entre d'altres.

En el compliment d'aquestes funcions, el/la psicòleg/a pot ocupar les següents posicions: Director d'un Hospital de Salut Mental, Cap de Servei d'un Hospital o Centre de Salut, Director d'un Departament Universitari, Director d'un Programa de Formació de Postgrau, Director d'un Servei Clínic Universitari, President d'alguna secció professional o científica, Investigador Principal en un projecte de recerca, etc., incloent la gestió de la seva pròpia activitat professional.

4. Sortides professionals dins la Psicologia clínica i de la salut

- Institucions sanitàries privades
- Gabinets privats
- Institucions públiques. Ofertes de treball en règim contractual, d'interinatge o de concurs-oposició. Alguns dels àmbits són:
 - Serveis públics de Salut de Cada comunitat Autònoma.
 - Institucions penitenciàries (Ministeri de l'Interior)
 - Ministeri de Justícia. Inclou places en Jutjats de Família, Jutjats de Menors, Clíniques Médico-forenses, entre d'altres.
 - Forces i cossos de seguretat de l'Estat i de les diferents CCAA (Policia, Mossos d'Esquadra, etc)
 - Cos docent de professors de secundària
 - Equips d'Assessorament i Orientació Psicopedagògica (EAPs)
 - Centres de Desenvolupament i Atenció Precoç (CDIAPs)
 - Serveis Socials: infància i família, pobresa i exclusió social, etc.
 - Observatoris i Agències (Salut Pública, Qualitat, etc.)
 - Recursos humans (tècnic superior en inserció laboral, orientador laboral, agent ocupacional, etc.)
 - Universitats
 - Instituts i centres de recerca

5. Tipus d'organitzacions on pot treballar un/a psicòleg/a clínic i de la salut

Pel que fa als llocs específics d'intervenció, hi ha diferents dispositius en els quals el professional en Psicologia Clínica i de la Salut desenvolupa (o podria desenvolupar) la seva activitat. En destaquen els següents:

- Centres privats de consulta, assessorament i tractament.
- Equips d'atenció primària (EAPs)
- Equips d'atenció ambulatoria de salut mental infantojuvenil (CSMIJ) i d'adults (CSMA).
- Unitats de salut mental (hospital general)
- Unitats de Psicologia (hospital general)
- Hospitals de dia
- Hospitals psiquiàtrics
- Unitats de Neuropsicologia
- Unitats de rehabilitació hospitalàries o comunitàries
- Unitats o hospitals geriàtrics
- Hospitals Materno-infantils
- Unitats o centres d'atenció psicològica infantil
- Unitats de salut diverses: dolor crònic i cures pal·liatives, son, endocrinologia, etc.
- Unitats de Salut Laboral.
- Altres dispositius (Centres educatius, Equips de psicologia clínica en l'exèrcit, etc.).
- Universitats públiques i privades.
- Instituts d'investigació.
- Administracions públiques sanitàries i educatives d'àmbit nacional, autonòmic i local.
- Institucions relacionades amb estudis epidemiològics, planificació de serveis, programes de prevenció i promoció de la salut.
- Centres de justícia (menors, presons, etc.), benestar i família.
- Departaments tècnics d'organitzacions no governamentals.

Les diferents actuacions que es realitzin en aquests llocs de treball poden anar dirigides a l'individu, la família, el context social, l'equip sanitari o a tota una institució.

6. Formes d'accés

La formació del psicòleg/a clínic/a i de la salut és l'element fonamental que garanteix la seva competència professional. Aquesta formació es concep com un procés continu, en el qual existeixen, almenys, tres etapes:

1. La formació bàsica, impartida per una universitat i que conclou amb l'obtenció del títol de Llicenciat o Graduat en Psicologia.
2. La formació especialitzada, de caràcter més aplicat a través de l'obtenció del Títol de Psicòleg Especialista en Psicologia Clínica (via PIR) o Màster universitari en Psicologia General Sanitària; i de caràcter més investigador, a través del Doctorat en Psicologia Clínica i de la Salut.
3. La formació contínua, que no es crenyeix a cap seqüència temporal però que és necessària per estar permanentment actualitzat/da.

Cada nivell de formació presenta les seves peculiaritats, tal i com es comenten a continuació.

1. Formació Bàsica

La formació bàsica del psicòleg clínic i de la salut ve determinada per la formació universitària que capacita per a l'obtenció del títol de Llicenciat o Graduat en Psicologia. El títol és reconegut pel Ministeri d'Educació, Cultura i Esports d'Espanya. En finalitzar aquesta formació bàsica s'espera que el llicenciat o graduat en Psicologia estigui familiaritzat amb els camps d'aplicació de la Psicologia Clínica i de la Salut, i conegui la diversitat d'instruments i tècniques d'avaluació i diagnòstic, i les diferents intervencions terapèutiques.

2. La Formació Especialitzada

2.1. Títol de Psicòleg Especialista en Psicologia Clínica (PIR)

Per a l'accés a la titulació d'especialista en Psicologia Clínica i de la Salut sempre es partirà de la titulació de Llicenciat o Graduat en Psicologia (o equivalent).

El nivell de formació especialitzada s'emmarca, al nostre país, dins del model de formació PIR (Psicòleg Intern Resident). Segons aquest model, els qui formen als especialistes són els Centres públics i privats acreditats per a aquesta finalitat pel Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat, i el Ministeri d'Educació, Cultura i Esports. Aquestes unitats docents desenvolupen un programa de formació prèviament aprovat per la Comissió Nacional de l'Especialitat.

Al llarg del període de residència de 4 anys, el PIR realitza una sèrie de rotacions per diferents dispositius assistencials del Sistema Nacional de Salut. D'aquesta manera adquireix una formació tant teòrica com pràctica en relació als diferents grups de població (infància, adolescència, joventut, adulta o vella) i als diversos trastorns psicopatològics.

Durant la formació el PIR rep el suport d'un/a tutor/a que assessora i/o supervisa les activitats de la formació. El/la tutor/a sempre és Llicenciat en Psicologia, amb almenys quatre anys d'experiència clínica, i realitza la seva pràctica professional en qualsevol dels centres acreditats com a psicòleg/a clínic/a. El treball del tutor és així mateix recolzat per la figura d'un supervisor, en cada servei on efectua la rotació.

Pel que fa als objectius del programa de Formació Especialitzada en Psicologia Clínica, destaquen els següents:

- Capacitar als psicòlegs/gues clínics/ques i de la salut per a l'acompliment d'una atenció integral i continuada, cobrint els nivells de promoció, prevenció, assistència i rehabilitació, tal i com s'ha explicat en les pàgines precedents.
- Capacitar als psicòlegs/gues clínics/ques i de la salut per a l'acompliment de les tasques d'avaluació, intervenció i tractament psicològics.
- Capacitar als psicòlegs/gues clínics/ques i de la salut per a l'exercici interdisciplinari
- Capacitar als psicòlegs/gues clínics/ques i de la salut per a l'acompliment de tasques de recerca i docència.

L'obtenció del Títol de Psicòleg Especialista en Psicologia Clínica actualment és l'única via que permet l'exercici professional en centres del sistema públic de Salut. Així mateix, aquesta titulació també capacita per a l'exercici professional en la sanitat privada.

2.2. Màster universitari en Psicologia General Sanitaria

La professió de Psicòleg General Sanitari està regulada per la Llei 33/2011 (BOE 5 d'octubre de 2011). D'acord amb aquesta normativa, tenen la consideració de Psicòleg/a General Sanitari els llicenciats/graduats en Psicologia que, a més de l'esmentat títol universitari, comptin amb el títol oficial de Màster en Psicologia General Sanitària (ordre ECD/1070/2013, 12 de juny).

Els estudis de Màster Universitari en Psicologia General Sanitària vénen, doncs, a donar continuïtat als estudis de Grau en Psicologia, oferint una via d'accés regulada a la professió de Psicòleg General Sanitari a aquells estudiants que desitgin complementar la seva formació. Els estudis s'ofereixen en les diferents universitats de l'estat espanyol, i també a la UOC, en aliança amb la Universitat de Girona.

L'obtenció del títol de Màster universitari en Psicologia General Sanitària capacita al professional per a desenvolupar tasques d'avaluació, intervenció i investigació psicològica en centres privats, tot i que no en centres de la xarxa pública de salut.

A mode de síntesi, podríem dir que tant el Psicòleg Especialista en Psicologia Clínica (via pir) com el Psicòleg General Sanitari (via Màster) són professionals sanitaris amb una formació comuna però, tal i com el propi nom indica, mentre que el primer té un nivell d'especialista el segon té un nivell generalista. D'això se'n deriven les implicacions laborals que hem anat comentant.

2.3. Doctorat en Psicologia Clínica i de la Salut

El programa de doctorat en Psicologia Clínica i de la Salut té per objectiu formar investigadors en l'àmbit mitjançant l'elaboració de la tesi doctoral.

Les principals sortides professionals d'aquest programa són:

- Investigació avançada en psicologia clínica i de la salut
- Impartir docència en psicologia clínica i de la salut
- Participar en equips d'investigació.
- Treballar com a professional amb rigor i actitud crítica.
- Assessorar les administracions sanitàries i educatives.
- Incorporar-se a la xarxa pública com a tècnic/a de salut.

4. Formació continuada

Diferents centres públics i privats dissenyen les seves activitats formatives amb la voluntat de donar resposta a les necessitats d'actualització i especialització dels professionals dins l'àmbit de la Psicologia Clínica i de la Salut. També el Col·legi Oficial de Psicologia de Catalunya i els col·legis oficials de les respectives comunitats ofereixen cursos, seminaris i tallers en els diferents àmbits de la formació continuada.

7. Recursos i fonts: on trobar més informació i fonts emprades

Referències bibliogràfiques

- Hernández, E. (Coord.) (2009). *Salud y Red*. Barcelona: UOC
- Colegio Oficial de Psicólogos (1998). *Perfiles Profesionales del Psicólogo*. Madrid: Colegio Oficial de Psicólogos.

Webs

- Consejo General de Colegios de Oficiales de Psicólogos (COP)
<http://www.cop.es>
- Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales y Igualdad
<https://www.msssi.gob.es/>
- Ministerio de Educación, Cultura y Deporte
<http://www.mecd.gob.es/portada-mecd/>
- UOC (Màsters i Postgraus)
http://estudis.uoc.edu/ca/masters-universitaris#anchor_59757

NOTA: El present document ha estat elaborat d'acord amb les directius posposades pel Consejo General de Psicólogos de España en relació a la formació i l'exercici de la Psicologia Clínica i de la Salut.